

ÖĞRETMEN ADAYLARININ UYGULAMALARDA KARŞILAŞTIKLARI ETİK DIŞI DURUMLAR

Yrd. Doç. Dr. Elif Mercan Uzun
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi ABD
elfmercan@gmail.com

Yrd. Doç. Dr. Eda Bütün Kar
Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü Sınıf Eğitimi ABD
edabutun@gmail.com

Öğrtm. Ramazan Gök
Konyaaltı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
rmzngk07@hotmail.com

Özet

Öğretmen adayları mesleğe daha hazır hale gelebilmeleri, uygulama sürecinde karşılaşılabilecekleri güçlükleri öngörebilmeleri amacıyla dördüncü sınıfta uygulama okullarına gönderilmektedirler. Böylece hem tecrübeli meslektaşlarından faydalanabilmekte hem de okul ortamını daha yakından tanıma fırsatı bulmaktadırlar. Bu çalışmada öğretmen adaylarının söz konusu uygulama sürecinde karşılaştıkları etik dışı durumlar belirlenerek öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak desenlenmiştir. Çalışmada elde edilen veriler yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın çalışma grubunu sınıf ve okul öncesi öğretmenliğinde öğrenim görmekte olan 106 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme tekniğinden faydalanılmıştır. Çalışma sonucunda öğretmen adaylarının okul ortamında birçok etik dışı durum ile karşılaştığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Nitel araştırma, öğretmen eğitimi, etik.

THE UNETHICAL SITUATIONS TEACHER CANDIDATES FACE IN PRACTICE

Abstract

Teacher candidates are sent to practice schools in the fourth grade so that they can become more prepared for the job and foresee the difficulties they may face during the practice process. In this study, it has been tried to determine the unethical situations that the teacher candidates faced during the practice process and to develop suggestions. The study was designed as a case study from qualitative research methods. The data obtained in the study were collected by structured interview technique. In the data analysis, content analysis technique was used. The study group constitutes 108 fourth-year students who study in class and pre-school teachers. A purposeful sampling technique was utilized when the study group was identified. As a result of the study, it was determined that the teacher candidates encountered many unethical situations in the school environment.

Keywords: Qualitative methods, teacher education, ethic.

GİRİŞ

Gelecek nesillerin yetiştirilmesinde oldukça etkili olan öğretmenlerin yetiştirilmesi hassas ve üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir konudur. Günümüzde öğretmen adaylarına alan bilgisine, genel kültüre ve pedagojik formasyona yönelik dersler verilmektedir. Bu derslerin bir kısmında teorik bilgi verilirken bir kısmı uygulamalı şekilde yürütülmektedir. Öğretmen adayları dördüncü sınıfta öğretmenlik mesleğine yönelik bilgi ve becerilerini tecrübeye dönüştürmek amaçlı "Öğretmenlik Uygulaması" dersi kapsamında okullarda uygulama yapmaktadırlar. Bu noktada amaçlanan öğretmen adaylarının kendilerinden daha tecrübeli meslektaşlarının deneyimlerinden faydalanmaları, üniversitede aldıkları eğitimi uygulama fırsatı bulmaları, okul ortamında karşılaştıkları farklı durumlar hakkında bilgi sahibi olmaları ve gözlem yapmalarıdır. Bu süreçte yaşadıkları deneyimler mesleğe yönelik fikirlerinin, algılarının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Öğretmenlik uygulaması sürecinden beklenen öğrencilerin iyi modellerle karşılaşmaları ve bunu meslek hayatlarında da kılavuz edinmeleridir. Ancak eğitim sistemimizin mevcut sorunları göz önünde bulundurulduğunda okul ikliminin, öğretmen-öğrenci iletişiminin, öğretmen yeterliliklerinin ve öğretmenlerin davranışlarının model olma konusundaki yeterliliklerinin sıklıkla tartışılır durumdadır. Hatta üniversite eğitimi sırasında kazandırılmak istenilen bilgi ve becerilerle okulda karşılaştıkları örnekler arasında ciddi farklılıklar olduğu öğretmen adaylarının sıklıkla vurguladıkları bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada da amaç öğretmen adaylarının uygulama okullarında karşılaştıkları olumsuz durumları belirlemek ve öğretmenlik meslek etiği açısından incelemektir. Çünkü meslek etiği meslek gruplarının normlarının belirlenmesinde ve profesyonel anlamda icra edilmesinde önemli bir faktördür (Kuçuradi, 2003). Öğretmenlik meslek etiğini oluşturan normlar ise Aydın (2006) tarafından profesyonellik, eşitlik, adalet, tarafsızlık, sorumluluk, kendini geliştirme, mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip olmak gibi değerler olarak açıklanmıştır. Bu çalışmada öğretmen adaylarının uygulama sürecinde karşılaştıkları etik dışı durumlar belirlenerek çeşitli öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır (Johnson ve Christensen, 2014: 237).

YÖNTEM

Çalışma nitel araştırma şeklinde desenlenmiştir. Nitel araştırma araştırmacıların beklenti olmaksızın önyargısız şekilde, doğal haliyle tümevarımcı üslupla inceledikleri bir yöntemdir (Johnson ve Christensen, 2014). Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmasında araştırmacı bir ya da birden fazla durum ile ilgili ayrıntılı bilgi sağlar. Durum çalışmalarında araştırma genellikle sorular ile ilerler (Johnson ve Christensen, 2014: 49).

Veri Toplama

Bu çalışmada durum çalışmalarında sıklıkla kullanılan bir teknik olan yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme soruları alanyazın incelenerek ve araştırmacılar tarafından yapılan gözlemlerden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular üç alan uzmanı tarafından incelenmiş ve gelen dönütler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Görüşme soruları hazırlandıktan sonra iki sınıf ve okul öncesi öğretmenliği dördüncü sınıf öğrencisi ile görüşmeler yapılmış ve sorulara son şekli verilmiştir. Söz konusu iki görüşme araştırma dışında tutulmuştur. Görüşmeler sırasında araştırmacının güvenilirliğini sağlamak için yönlendirici olmaktan kaçınılmış ve mümkün olduğunca tarafsız olmaya özen gösterilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler betimsel analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Betimsel analizde amaç araştırma verilerinin betimlenip temel özelliklerinin açıklanmasıdır. Böylece çalışmanın temel bulguları daha anlaşılır hale gelmektedir (Christensen, Johnson ve Turner, 2015). Ayrıca betimsel analiz tekniğinde sıklıkla birebir alıntılara verilmektedir. Çalışmada öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler sınıf öğretmenliği öğrencileri için SÖ1, SÖ2,.. şeklinde, okul öncesi öğretmenliği öğrencileri için ise OÖ1, OÖ2 şeklinde kodlanmıştır. Sonrasında öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler transkript

edilerek temalara ayrılmış ve çözümlenmiştir. Çözümlemeler yapıldıktan sonra, analizler ve yorumlamalar tarafsız bir uzmanın tarafından incelenmiştir.

BULGULAR

Bu başlıkta elde edilen bulgular öğretmenlerin derslerde farklı yöntem ve tekniklere yer verme düzeyleri, öğretmenlerin öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler için izledikleri yöntemler, öğretmenlerin öğretim teknolojisi ve öğretim materyali kullanma düzeyleri, öğretmenlerin sınıf ortamında en sık gösterdikleri olumsuz davranış biçimleri, öğretmenlerin öğrenciler arasında ayırım yapma düzeyleri şeklinde alt başlıklarda incelenmiştir.

Öğretmenlerin Derslerde Farklı Yöntem ve Tekniklere Yer Verme Düzeyleri

Öğretmen adayları üniversite öğrenimleri süresince birçok yöntem ve teknik hakkında kuramsal anlamda bilgi sahibi olmaktadır. Öğretim derslerinde de bu yöntem ve tekniklerin çeşitli derslerde ne şekilde uygulanacağına yönelik olarak çalışmalar yapmaktadırlar. Öğretmenlik uygulaması sürecinde ise öğretmen adayları tüm bu kuramsal bilgilerin ne şekilde uygulanabileceğini gerçek sınıf ortamında yaşantıya dönüştürme imkânı bulmaktadırlar. Ayrıca öğrencilerin bu yöntem ve tekniklere nasıl tepkiler verdiklerini, hangi yöntemin hangi konuda işe yarayabileceğini, nasıl uygulanabileceğini tecrübeli bir meslektaşları ile deneyimleme imkanı bulmaktadırlar. Öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler incelendiğinde ise bu deneyimlerin yine geleneksel yöntemlerle sınırlı kaldığı görülmektedir. Öğretmenlerin birçoğunun halen farklı yöntem ve teknikleri kullanmayı tercih etmedikleri belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının görüşleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 1: Öğretmenlerin Derslerde Farklı Yöntem ve Tekniklere Yer Verme Düzeyleri

Katılımcı görüşleri	f
Anlatım yöntemi-Sunuş yoluyla öğretim	56
Soru cevap	34
Geziler	14
Drama	8
Oyun ile öğretim	2

Anlatım, soru-cevap gibi klasik yöntemleri kullanıyorlar. (SÖ2)

Düz anlatım yapıyorlar. (SÖ15)

Sunuş yolu ve soru-cevap yöntemi dışında başka yöntem yok. (OÖ8)

Drama yaptırma, oyun ile öğretim yöntemini kullanıyorlar.(OÖ15)

Drama yaptırıyorlar, geziler düzenliyorlar. (SÖ37)

Anlatım, soru-cevap gibi yıllardır kullanılan yöntemler de diğer öğretim yöntemleri gibi olumlu ve olumsuz yönleri bir arada taşımaktadır. Etkili bir şekilde uygulanan anlatım veya soru cevap yöntemi istenilen değişikliklere ulaşmada hiçbir şekilde etkili olmaz denilememektedir. Ancak halen öğrencilerin "bilgiyi alan, bilgi aktaran" bireyler olarak görülmesi, öğretmenlerimizin yapılandırmacı yaklaşımın doğasını yeterince benimsemediklerini göstermektedir. Hem bu yöntemlerin uygulanmasının kolay olması hem de tecrübeli meslektaşlarının bu yöntemleri daha fazla tercih ettiklerini görmeleri öğretmen adaylarının bu yöntemleri kullanmayı tercih etme düzeyini arttırabilmekte bu durum da eğitim sistemimizin gelenekselleşmiş çizgiden kurtulamamasına neden olmaktadır.

Öğretmenlerin Yavaş Öğrenen Öğrenciler ve Kaynaştırma Öğrencileri için İzledikleri Yöntemler

Öğrencilerin bireysel farklılıklarının ortaya çıktığı alanlardan bir tanesi ne şekilde öğrendikleridir. Öğrencilerin bilişsel gelişimlerdeki ve ilgi alanlarındaki farklılıklar ne şekilde öğrendiklerini etkilemektedir. Bu nedenle öğretim sürecinde yapılacak farklı uygulamalar yavaş öğrenen öğrenciler ya da gelişim düzeyleri farklı olan öğrencilerin de bu süreçte başarılı olmasını sağlayabilecektir. Öğretmenlerin gelişimi farklı olan öğrencilere yönelik izledikleri yöntemler iki şekilde incelenmiştir. Bir tanesi yavaş öğrenen öğrencilere yönelik izledikleri yöntemler, diğeri ise kaynaştırma öğrencilerine

yönelik olarak izledikleri yöntemlerdir. Öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde ise öğretmenlerin bu iki öğrenci grubuna farklı şekilde yaklaştıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmenler yavaş öğrenen öğrenciler için çoğunlukla birebir eğitim verme yolunu seçtikleri, kaynaştırma öğrencilerinde ise bu yöntemin çok daha az rastlanır hale geldiği görülmektedir. Kaynaştırma öğrencilerine yönelik olarak öğretmenlerin daha çok görmezden gelme, ilgilenmeme, önemsememe şeklinde hareket ettikleri görülmektedir. Öğretmen adaylarının konu hakkındaki görüşleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 2: Öğretmenlerin Yavaş Öğrenen Öğrenciler için İzledikleri Yöntemler

Katılımcı görüşleri	F
Birebir eğitim	63
Ek bir uygulama yapılmıyor	24
Aile desteği sağlanıyor	11
Akran öğretimi yapılıyor	8

Öğretmenler zaman buldukça bireysel ilgilenmeyi tercih ediyorlar. (OÖ12)

Teneffüslerde zaman ayırıyorlar daha çok. (SÖ1)

Ek ödev vererek ilgileniyorlar. (SÖ19)

Tekrar anlatıyorlar ya da etüt yapıyorlar. (SÖ22)

Sınıf bir etkinlik yaparken onlar yetişemiyor ve umursamıyorlar, ilgilenmiyorlar. (OÖ34)

Tablo 3: Öğretmenlerin Kaynaştırma Öğrencileri için İzledikleri Yöntemler

Katılımcı görüşleri	f
Önemsenmiyor	56
Dışlanıyor	16
Birebir eğitim	14
Ayrı sınıfları var	4

Görmezden geliyorlar. (SÖ14)

Umursamıyorlar, stajyer öğrencilerin ilgilenmesini istiyorlar. (SÖ21)

Uğraşmıyorlar ve ilgilenmiyorlar. (SÖ33)

Kaynaştırma öğrencileri genel olarak dışlanmış durumdadır. Sınıf içerisinde onlar yokmuş gibi davranılıyor. Ödev kağıtları için bile boşver verme onlara kağıt boşa gitmesin diyorlar. (SÖ54)

Birebir ilgileniyorlar, çalışma kağıtları falan hazırlıyorlar onlar için. (SÖ57)

Öğretmenlerin çoğunun yavaş öğrenen öğrenciler ile kaynaştırma öğrencilerine farklı davrandığı yapılan araştırmada ortaya çıkmıştır. Bu durumun ortaya çıkmasındaki etken kaynaştırma öğrencilerinin öğrenme güçlüğü'nün sağlık raporu ile belgenirken yavaş öğrenen öğrencilerin böyle bir rapora sahip olmamasıdır. Yani herhangi bir başarısızlık durumunda bunu kaynaştırma öğrencisinin gelişimine mal etmek mümkün iken yavaş öğrenen öğrenci için aynı şey söz konusu değildir. Ayrıca kaynaştırma öğrencilerinin öğrenme güçlüğü çok daha ileri boyuttadır. Bu durumda da öğretmen bireyselleştirmiş eğitim planları ile öğrencilere sınıf seviyesinden farklı çalışmalar yapmakta, çok daha fazla zaman ve emek harcamak durumundadır. Yavaş öğrenen öğrenciler için ise sınıf seviyesine uygun, aynı planlama ile devam edebilmekte sadece bunlara ek olarak daha fazla tekrar, uygulama, örnekler ya da öğrencinin akranlarının desteği ile sorunun üstesinden gelebilmektedir. Bunun yanı sıra yavaş öğrenen öğrenciler için de ek bir uygulama yapmayan öğretmenlerin oranı da göz ardı edilemeyecek bir düzeydedir.

Öğretmenlerin Öğretim Teknolojisi ve Öğretim Materyali Kullanma Düzeyleri

Öğretimde materyal ve öğretim teknolojisi kullanmanın öğrenme sürecine birçok olumlu etkisi bulunmaktadır. Öğrenme sürecini somutlaştırma, daha kalıcı yaşantılar oluşturma, öğrenciyi motive edebilme, öğrenme sürecini canlı tutma bu olumlu özelliklerin başlıcaları olarak sayılabilir (Baytekin, 2011). Öğretmen adaylarının uygulama sürecinde materyal kullanımına ve bilgi teknolojilerine ilişkin en önemli kazanımlarından bir tanesi öğrencilerin bu araçlar ile etkileşimlerini gözlemlemek, çeşitli öğretim teknolojilerine olan ilgileri hakkında farkındalık sağlayabilmektir. Öğretmenlerin öğretim

materyali ve öğretim teknolojilerini kullanma düzeyleri incelendiğinde ise yine iki farklı sonuç karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun bilgi teknolojilerini öğretim sürecini desteklemek için kullandıkları görülmektedir. Ancak öğretmen adaylarının öğretim materyallerine yönelik görüşleri incelendiğinde ise öğretmenlerin öğretim materyallerini kullanmayı pek tercih etmedikleri görülmektedir. Öğretmen adaylarının konu hakkındaki görüşleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 4: Öğretmenlerin Öğretim Teknolojisi Kullanma Düzeyleri

Katılımcı görüşleri	F
Bilgisayar (video, slayt, projeksiyon...)	75
Akıllı tahta	16
Kullanmıyor	15

Bilgisayar, akıllı tahta gibi aletleri etkin bir biçimde kullanıyorlar. (OÖ7)

Yalnızca akıllı tahta ile sınırlı kalıyorlar. (SÖ18)

Özellikle 1. Sınıf öğretmenleri bilgisayarı etkili şekilde kullanıyorlar. Dersin daha kalıcı olmasını sağlıyorlar. (SÖ25)

Video, slayt olmadan ders yapamaz olmuşlar. Her şey onlar olmuş, eğitim bitmiş. (SÖ28)

Slaytları konuyu somutlaştırmak için çok sık kullanıyorlar. (SÖ39)

Video, slayt izletmek amaçlı kullanıyorlar. Konuyu farklı açılardan anlatıyorlar. (OÖ25)

Öğretmenler sınıflarında teknolojiyi etkili şekilde kullanmıyor. Hepsi kitaplardan işliyor. (SÖ51)

Tablo 5: Öğretmenlerin Öğretim Materyali Kullanma Düzeyleri

Katılımcı görüşleri	f
Öğretim materyalinden faydalanılmıyor	68
Çalışma kağıdından faydalanılıyor	31
Sınıftaki araçlardan (harita, cetvel, mevsim şeridi, saat) faydalanıyor	7
Öğretmen, kendisi tarafından geliştirilen materyallerden faydalanıyor (Maket, model...)	7

Materyal kullanmıyorlar. (SÖ24)

Mevsim şeridi, saatler ve abaküs kullandıklarını gördüm. Genelde sınıfta olan materyalleri kullanıyorlar. (SÖ34)

Kendi yaptıkları materyalleri kullanıyorlar, okuma yazma öğretirken çok sık kullanıyorlar. (SÖ41)

Kendi yaptıkları materyalleri konu geldikçe kullanıyorlar. (OÖ 16)

Genellikle çalışma yaprağı kullanıyorlar. (OÖ32)

Bilgi teknolojilerinin gösterdiği hızlı yükselişin etki ettiği alanlardan biri de eğitimdir. Ülkemizde de bu teknolojilere ciddi yatırım yapılmakta, bilgisayar, akıllı tahta, internet alt yapısı tüm okullarda sağlanmaya çalışılmaktadır. Öğrencilerin bu tür araçlara olan ilgisi öğrenme sürecinde de olumlu bir etki yaratmaktadır (Bütün, 2015). Bu çalışmada da öğretmenlerin bu ilgiyi etkili şekilde kullandıkları görülmektedir. Öğretmenler bilgi teknolojilerini öğrenilen konuyu farklı açılardan desteklemek ve kalıcılığını arttırmak için kullanmaktadırlar. Öğretim materyallerine yönelik bulgular incelendiğinde ise öğretmenlerin büyük çoğunluğunun bu tür materyallerden faydalanmadıkları görülmektedir. Öğretmenlerin kullandıkları öğretim materyallerinin başlıcalarını ise yine sınıf ortamında hazır bulunan, geleneksel diyebileceğimiz harita, cetvel, çalışma yaprağı, saat gibi materyaller oluşturmaktadır. Öğretim materyallerinin bilgi teknolojilerine oranla daha az kullanılması hem yaratıcılık hem de el becerisi gerektirmesi şeklinde açıklanabilir. Öğretmenler öğretim teknolojilerine yönelik video, slayt gibi içeriklere internet ortamında rahatlıkla ulaşabilmektedir. Ancak öğretim materyallerinden harita, cetvel, çalışma yaprağı gibi hazır olarak ulaşılabilenler dışındakiler öğretmenin zaman ve emek harcamasını gerektirmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin öğretim materyallerinden çok bilgi teknolojilerine olan ilgisi bu şekilde açıklanabilir. Tüm bunlara ek olarak öğrencilerden bir tanesinin yaptığı eleştiri de göz ardı edilmemelidir. Öğretmenlerin öğretim teknolojilerini derste yoğun şekilde kullanmalarının öğrencilerin bu teknolojilere olan bağımlılığına ne şekilde etki ettiği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Öğretmenlerin Sınıf Ortamında En Sık Gösterdikleri Olumsuz Davranış Biçimleri

Uygulama sürecinde öğretmenler, öğrencilerinin yanı sıra öğretmen adaylarına da iyi ya da kötü anlamda model olmaktadır. Öğretmenlerin model oldukları hususlardan birisi de öğrencileri ile ilişkilerindeki tutum ve davranışlarıdır. Öğretmenlerin sınıf yönetimini sağlama biçimleri, öğrencilere olan ilgileri, öğrenciler arasında ayırım yapıp yapmadıkları öğretmen adaylarının model alma davranışlarında etkili olmaktadır. Bu başlıkta öğretmen adaylarının, uygulama okullarında karşılaştıkları öğretmenlerin sınıfta en sık gösterdikleri olumsuz davranışlar hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Öğretmen adaylarının görüşleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 6: Öğretmenlerin Sınıf Ortamında En Sık Gösterdikleri Olumsuz Davranış Biçimleri

Katılımcı görüşleri	F
Öğrencilere agresif davranma	39
Bazı öğrencilere ayrıcalıklı davranma	19
Öğrencilere ilgisiz davranma	18
Sınıf yönetiminde başarısız olma	15
Öğrencilere hakaret etme	8
Monoton bir öğretim ortamı oluşturma	6
Öğrencilere baskı yapma	4
Öğrenci seviyesine inememe	2

Öğretmenler öğrencilere genellikle agresif bir tutum sergiliyor.(OÖ6)

Çocuklara sürekli kızıp bağıyorlar. Ödevlerini yapmayanları tehdit ediyorlardı. Ders anlatımında teknolojiden materyalden faydalanmıyordu. (SÖ26)

Öğrencilere şiddet uyguluyorlar, aşağılıyorlar. Kesinlikle böyle bir öğretmen olmayacağım.(OÖ12)

Öğrencilerine hakaret içeren sözler söylüyorlar. Şiddet uyguluyorlar, sabırları yok. Mesela pejmürde, sarhoş gibi kelimelerle öğrencilerine hakaret ettiklerini duydum. (SÖ43))

Asla olmak istemediğim bir öğretmen var. Dersi çok sıkıcı işliyor, çok monoton ve öğrenciler arasında eşitsizlik yapıyor. (SÖ45)

Birçok öğretmenin kötü örnek olduğunu düşünüyorum. Sınıf yönetimi, öğrencilere ilgisizliği, bir çocuğa argo denilebilecek şekilde hitap etmesi hiç iyi değildi. (SÖ59)

Öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin, sınıf ortamı bir yana günlük hayatta bile bir çocuğun karşılaşmaması gereken durumlarla karşı karşıya geldikleri görülmektedir. Öğrenciler sınıf ortamında öğretmen tarafından hakarete, ayrıma, agresiflik ve şiddet içeren davranışlara, baskıya maruz kalabilmektedir. Ebeveynler tarafından uygulandığında bile devlet tarafından müdahale gerektiren bu durumun devletin bir kurumu olan okullarda gerçekleşmesi ve hiç de az olmayan bir oranda görülmesi acil tedbirler alınması gerektiğini göstermektedir.

Öğretmenlerin Öğrenciler Arasında Ayırım Yapma Düzeyleri

Öğretmenler, tek bir sınıfta farklı aile, kültür, sosyo-ekonomik çevreden gelen öğrencilere toplum tarafından kabul gören davranış kalıplarını ve değerleri, ihtiyaç duyulan bilgi ve becerileri kazandırmaya çalışmaktadırlar. Öğrencilerin duygusal, bilişsel ve fiziksel gelişimlerinin de bireysel olarak farklılaştığı da göz önünde bulundurulduğunda insan yetiştirmenin ne kadar güç bir iş olduğu tahayyül edilebilir. Öğrencilerin, bu farklılıkları zaman zaman öğretmenlerin de onlara farklı davranmasında hatta ayrımcılığa varan davranışlar sergilemesinde etkili olmaktadır. Öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin sınıf ortamında en sık başarılı-başarısız ve sosyo-ekonomik açılardan ayırım yaptıkları görülmüştür. Öğretmen adaylarının görüşleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 7: Öğretmenlerin Öğrenciler Arasında Ayrım Yapma Düzeyleri

Katılımcı görüşleri	f
Başarılı-başarısız	65
Sosyo-ekonomik	35
Ayrım yapmıyor	21
Uslu-yaramaz	3
Kız-erkek	1

Çalışkan öğrencilerin üzerine daha çok düşüyorlar. (SÖ5)

Başarılı ve başarısız öğrenciler arasında ayrım yapıyorlar. (OÖ19)

Ailenin statüsü açısından ayrım yapıyorlar. Ailesi iyi olan öğrenciye ayrıcalık yapıyorlar.(SÖ35)

Çalışkan-geri kalmış diye derslere de yansıyan bir ayrım yapıyorlar. (SÖ41)

Çalışkan, kaynaştırma ve tembel diye adlandırdıkları öğrenciler var. Yavaş öğrenenlere negatif ayrımcılık yapıyorlar.(OÖ30)

Mülteci öğrencilere farklı davranıyorlar onlara kitap bile vermemişler. (SÖ36)

Maddi durumu iyi ve başarılı öğrencilere pozitif yaklaşırken yabancı uyruklu ve fakir öğrencilerle ilgilenmiyorlar.

Bir iş sahibi her insan, yaptığı işin maddi karşılığını aldığı kadar manevi karşılığını da almak ister. Özellikle maddi boyutu çok da tatmin edici düzeyde olmayan öğretmenlik gibi meslekler için manevi boyut daha da önem kazanmaktadır. Öğrencinin iyi bir insan olarak yetişmesi, başarılı olması aile kadar öğretmen için de gurur vericidir. Öğretmenlerin, öğrencileri arasında başarılı-başarısız ayrımı yapmasının gerekçesi bu şekilde açıklanabilir. Öğretmenler başarılı öğrenciler tarafından manevi tatmin yaşamakta, kendileri de başarılı olarak adlandırılmakta ve bu duyguyu tadabilmektedirler. Bu durum da bilerek ya da bilmeyerek öğretmenlerin öğrenciler arasında ayrım yapmasına neden olmaktadır. Ancak gözden kaçırılan bir noktaya dikkat çekmek gerekirse öğretmeni ile iyi bir bağ kuramayan öğrencinin başarıya ulaşma imkânı da düşüktür (McKown ve Weinstein, 2008). Öğretmenler başarısız olduğunu düşündükleri öğrencilere sabır göstermeyerek, onları görmezden gelerek hem öğrencilerin hem de kendilerinin başarılı olma ihtimalini daha da düşürmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yapılan çalışmada elde edilen bulgular incelendiğinde öğretmen adaylarının uygulama sürecinde birçok etik dışı durumla karşılaştıkları görülmektedir. Uygulama sürecinden beklenen öğretmen adaylarının iyi örnekler ve uygulamalar ile karşılaşarak kendi meslek hayatlarında da bu davranışları sergilemeleri iken öğretmen adaylarının daha çok olumsuz modeller ile karşılaştıkları görülmektedir. Uygulama okullarındaki öğretmenlerin profesyonellik, mesleğe bağlılık, kendini geliştirme, adalet, mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip olmak, sorumluluk gibi etik ilkelere uygun davranmadıkları görülmektedir. Yapılan çalışma sonucunda uygulama okullarında görev yapan öğretmenlerin derste en sık anlatım ve soru-cevap yöntemine yer verdikleri görülmektedir. Oysaki yapılandırmacı yaklaşımın en çok vurgulanan özelliklerinden birkaçı araştıran, sorgulayan ve bilgiyi alan değil bilgiye ne şekilde ulaşacağını bilen bireyler yetiştirmektir. Ancak öğretmenlerin yaptığı uygulamalar aynı şekilde devam ederken yaklaşımın değişmesi istenilen amaçlara ulaşmada daha çok yol katedilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu durum da öğretmenlerin mesleğin gerektirdiği mesleki bilgi ve beceriye sahip olmadıkları ya da bunu uygulamadıklarını düşündürmektedir. Her iki durumda da öğretmenlerin bu etik ilkeye uygun davranmadıkları görülmektedir. Çelikkaya ve Kuş (2009), tarafından yapılan çalışmada da benzer bulgulara rastlanmaktadır. Söz konusu çalışmada da öğretmenlerin derste anlatım, soru cevap gibi geleneksel yöntemleri kullandıkları alternatif yöntem ve tekniklere çoğunlukla yer vermedikleri görülmektedir. Şimşek, Hırça ve Coşkun (2012), tarafından yapılan çalışmada ise öğretmenlerin geleneksel öğretim yöntemlerine yer verdikleri ve en sık anlatım ve soru cevap yöntemlerini kullandıkları belirlenmiştir. Alım ve Girgin (2004) tarafından yapılan çalışmada ise öğretmenlerin en sık anlatım yöntemini tercih ettikleri belirlenmiştir.

Öğretmenlerin öğretim teknolojilerini sınıfta etkili şekilde kullanmaları teknolojiyi yakından takip ettiklerini ve kendilerini geliştirdiklerinin bir göstergesidir. Öğrencilerin teknolojiye olan ilgisinin sınıf ortamında istenilen becerilerin kazandırılmasında da etkili olduğu bilinmektedir (Bütün, 2015). Ancak öğretim materyalleri kullanmanın çok sınırlı bir düzeyde kalması ve sadece hazır materyallerden faydalanılması aslında öğretmenlerin emek vermeden, kolay olanı tercih ettiklerinin göstergesidir. Daha önce de belirtildiği üzere materyal geliştirme hem el becerisi hem yaratıcılık isteyen zahmetli bir iştir. Bu nedenle de öğretmenler her şeyin hazır halde bulunduğu internetten ulaşılabilecek materyaller ile sınıf ortamında bulunan cetvel, harita gibi materyalleri tercih etmektedirler. Öğretmenlerin bu kolaylıkları profesyonellik etik ilkesine aykırı davrandıklarının bir göstergesidir. Elbette ki işlevsel olduktan sonra bu tür materyallerin de kullanılması uygun ve gereklidir. Ancak öğretim materyallerinin bu kadar nadiren kullanılması özellikle somut işlemler dönemindeki öğrenciler açısından eksikliklerdir. Çünkü bu tür materyallere öğrenciler dokunabilmekte, tekrarlar yapabilmekte daha yakın bir etkileşim sağlayabilmektedir. Diğer bir taraftan ekran bağımlılığı konusunda sıklıkla eleştiri alan çocukların sınıf ortamında zaman zaman farklı materyaller ile etkileşime girmesi bir gerekliliktir. Dindar ve Yaman (2003), Alım ve Girgin (2004) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerin öğretim materyallerini yeterli düzeyde kullanmadıkları belirlenmiştir. Köseoğlu ve Soran (2005) tarafından yapılan çalışmada ise öğretmenlerin, öğretim materyallerinin kullanma davranışının yetersiz olduğu belirlenmiştir. Karamustafaoğlu (2006) tarafından yapılan çalışmada ise mevcut çalışma ile çelişen bulgulara rastlanmıştır. Mevcut çalışmada öğretmenlerin öğretim teknolojilerini etkili şekilde kullandığı tespit edilirken Karamustafaoğlu (2006) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin derste en az öğretim teknolojilerini kullandıkları belirlenmiştir. Bu iki çalışma arasındaki farklılık zaman içinde teknolojik araçların daha yaygınlaşması ve ulaşılabilir olması şeklinde açıklanabilir.

Öğretmenlerin söz konusu çalışmada iki farklı başlıkta temel bireysel eşitlik ve adil olma, profesyonellik, sorumluluk, mesleğe bağlılık gibi temel etik ilkeleri göz ardı ettikleri görülmektedir. Öncelikle öğretmenlerin ciddi oranda sınıfta kaynaştırma öğrencilerini görmezden geldikleri, ilgilenmedikleri, önemsemedikleri hatta dışladıkları ortaya çıkmıştır. Kaynaştırma öğrencilerine bir harf öğretmek dahi aylar alabilmektedir. Şüphesiz ki bu durumun güçlüğü hiç kimse tarafından inkâr edilemez. Ancak insan yetiştirmek gibi zaten çok zor olan bir işe gönüllü olan öğretmenlerin bir çocuğu tamamen sınıfın dışında tutmaları, mesleğin çok temel değerlerini yok saymaları kabul edilemez bir durumdur. Saraç ve Çolak (2012) tarafından yapılan çalışmada da okul ortamında kaynaştırma öğrencilerine gereken önemin verildiği, okul ve sınıf imkanlarının yeterli düzeyde kullanılmadığı ortaya çıkmıştır. Batu, Kırcaali-İftar, Uzuner (2004) tarafından yapılan çalışmada ise kaynaştırma öğrencileri için yapılan çalışmaların yeterli olmadığı belirlenmiştir. Yatkin, Sevgi ve Uysal (2015) tarafından yapılan çalışmada ise çalışmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun sınıflarında kaynaştırma öğrencisi istemedikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine oranla yavaş öğrenen öğrencilere daha ilgili olduğu belirlenmiştir. Öğretmenler bu öğrencileri birebir eğitim yaparak, aile desteği sağlayarak sınıfın seviyesinde tutmaya çalışmaktadırlar. Bu konuyla alakalı diğer bir konu olan öğretmenlerin ayırım yapma düzeylerinde de öğretmenler sınıfta kalmışlardır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu sınıfta ayırım yapmakta bu ayırımın temel noktalarını öğrencinin başarı düzeyi ve sosyo-ekonomik durumu oluşturmaktadır. Öğretmenler başarılı öğrenciler kadar başarısız öğrencilerin yetişmesinden de sorumlu olduklarını göz ardı etmektedirler. Aslında her iki başlıkta da temel nokta öğretmenlerin başarısız olacaklarını düşündükleri zamanlarda emek vermedikleri, çaba göstermedikleridir. Bu durum hem öğretmenlerin başarılarının öğrencilerinin sınav sonuçlarına bağlanması, hem de öğrenci iken yine başarı üzerinden değerlendirilen öğretmenlerin bunu artık benimsemiş olmasından kaynaklanabilmektedir. Bütün ve Mercan-Uzun (2016) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerin sosyo-ekonomik açıdan öğrencilere ayırım yaptığı belirlenmiştir.

Öğretmenlerin, sınıf ortamında hakaret etme, öğrenciler arasında ayırım yapma, agresif davranışlar gösterme ve öğrencilere şiddet gösterdikleri, baskı yaptıkları belirlenmiştir. Toplumun hiçbir kesiminde hiç kimseye gösterilmesi kabul edilemez olan bu davranışların okul ortamında eğitimciler tarafından gösterilmesi eğitimin aslında çok yanlış ellerde olduğunun önemli bir göstergesidir. İşin öğretimsel boyutundaki eksiklikler elbette göz ardı edilemez ancak öğrencinin ruhsal yapısında hasarlar meydana getirebilecek bu tür davranışlar hepsinden daha önemli ve aciliyetle önlem alınması gereken durumlardır. Her ne kadar şikayet hatları, web sayfaları ile duruma çözüm oluşturulmaya çalışılsa da

görünen o ki bu tür olumsuz durumlar halen devam edebilmektedir. Çelebi ve Asan (2009) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerin öğrencilere şiddet uyguladıkları, tehdit ettikleri belirlenmiştir. Hatunoğlu ve Hatunoğlu (2005), Mahiroğlu ve Buluç (2003) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer bulgulara rastlanmıştır. Öğretmenlerin, sınıf yönetimini sağlamak amacıyla şiddete başvurdukları söz konusu çalışmanın bulguları arasındadır.

Çalışma göstermektedir ki uygulama okullarından beklenen model olma, iyi uygulama ve örnekler çok az bir oranda kalmaktadır. Öğretmen adayları bu okullarda öğrendiklerini uygulamaktan çok öğrendikleri ile deneyimledikleri arasında çelişkiye düşmektedirler. Bu sistem aslında geleneksel eğitim sisteminin devamlılığını sağlayan uygulamaları beslemektedir. Çünkü öğretmen adayları bu okullara gittiklerinde emek vermeden, zahmetsizce bu mesleği icra ederek; ayırım yaparak, okul ortamında asla kabul görmemesi gereken davranışları sergileyerek bu meslekte var olabileceklerini, geçimlerini sağlayabileceklerini tecrübe etmektedirler. Bu nedenle özellikle eğitim fakültelerinin bulunduğu üniversitelerin kendi uygulama okullarının bulunması öğretmen adaylarının uygulamalarının daha verimli geçmesini sağlayabilecektir. Yeni yetişen öğretmenler bu mesleğin çaba, sabır üzerine kurulu olduğunu bilerek göreve başlamalıdır. Ayrıca özellikle öğretmenlerin öğrencilere yönelik olumsuz tutumlarını önleyebilmek için öğrencilerin bu durum karşısındaki farkındalıkları artırılabilir. Yani bir öğretmenin bir öğrenciye nasıl davranması gerektiği ve sınırların neler olduğu öğrenciye iyice fark ettirebilirse öğrenciler de haklarını koruma ve yasal mercilere aktarma konusunda daha etkili olabilirler.

Not: Bu çalışma 18-20 Mayıs 2017 tarihlerinde Antalya’da düzenlenen 8’inci Uluslararası Eğitimde Yeni Yönelimler Kongresinde bildiri olarak da değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

Alım, M., ve Girgin, M. (2004). Öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre 9. sınıf coğrafya derslerinde yararlanılan araç-gereçler ile materyal ve öğretim yöntemleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 9(12),25-42.

Aydın, İ. (2006). *Eğitim ve öğretimde etik*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Batu, S., Kırcaali-İftar, G., ve Uzuner, Y. (2004). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 33-50.

Baytekin, Ç. (2011). *Öğrenme öğretme teknikleri ve materyal geliştirme*. Ankara: Pegem Yayınları.

Bütün, E. (2015). *Medya destekli öğretimin hayat bilgisi dersinde akademik başarıya ve öğrenmede kalıcılığa etkisi*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Samsun.

Bütün, E. ve Mercan Uzun E. (2015). *Öğretmenlerin farklı etnik kökenden ve sosyo-ekonomik sınıftan öğrencilere yönelik tutumlarının meslek etiği açısından değerlendirilmesi*. Ejer Congress 2015, 2.Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi. Ankara.

Christensen, L. B., Johnson, R. B. ve Turner, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri desen ve analiz*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Çelebi, N., ve Asan, H. T. (2009). İlköğretim ve lise öğrencilerine yönelik şiddet ve tacizle ilgili bir araştırma. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 130-155.

Çelikkaya, T., ve Kuş, T. (2009). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 741-758.

Dindar, H., ve Yaman, S. (2003). İlköğretim okulları birinci kademedeki Fen Bilgisi öğretmenlerinin eğitim araç gereçlerini kullanma durumları. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 90-106.

Hatunoğlu, B. Y., ve Hatunoğlu, A. (2005). Öğretmenlerin fiziksel cezalandırmaya ilişkin görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 105-115.

Johnson, R. B., ve Christensen, L. B. (2014). *Eğitim araştırmaları nitel, nicel ve karma yaklaşımlar*. Ankara: Eğiten Kitap.

Karamustafaoğlu, O. K. (2003). Fen ve Teknoloji öğretmenlerinin öğretim materyallerini kullanma düzeyleri: Amasya ili örneği. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 167-176.

Köseoğlu, P., Soran, H. (2005). Biyoloji dersinde araç-gereç kullanımı açısından öğretmen yeterlilikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 150-158.

Kuçuradi, İ. (2003). Etik ve "etikler". *Türkiye Mühendislik Haberleri*, 423 (1).

Mahiroğlu, A., ve Buluç, B. (2003). Ortaöğretim kurumlarında fiziksel ceza uygulamaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-18.

Saraç, T., ve Çolak, A. (2012). Kaynaştırma uygulamaları sürecinde ilköğretim sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüş ve önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 13-28.

McKown, C., ve Weinstein, R. S. (2008). Teacher expectations, classroom context, and the achievement gap. *Journal of School Psychology*, 46(3), 235-261.

Şimşek, H., Hırça, N., ve Coşkun, S. (2012). İlköğretim Fen ve Teknoloji öğretmenlerinin öğretim yöntem ve tekniklerini tercih ve uygulama düzeyleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 246-268.

Yatkin, S., Sevgi, H. M., ve Uysal, S. (2015). Sınıf öğretmenlerinin, kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve çeşitli değişkenlere göre mesleki tükenmişliklerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 167-180.